

MOET ER EEN INDIVIDUEEL VRIJ AANVULLEND PENSIOEN WORDEN INGEVOERD?

Context

De Belgische Regering heeft de voorbije maanden verschillende projecten ondernomen om het Belgische pensioensysteem te hervormen. Het optrekken van de wettelijke pensioenleeftijd van 65 naar 67 jaar en de geleidelijke verstrenging van de toegang tot het systeem van het vervroegd pensioen zijn daarvan voorbeelden.

In een recente beleidsnotaⁱ heeft de Regering ook een aantal voorstellen geopperd die zouden moeten dienen als leidraad voor de toekomstige hervormingen.

Eén van die projecten is het idee om voor de werknemers de mogelijkheid te voorzien om in de tweede pijler een vrij aanvullend pensioen op te bouwen. De werknemers zouden dan vrij het bedrag kunnen kiezen dat ze willen storten. De fiscale voordelen zouden dezelfde zijn als die van de persoonlijke bijdragen voor de aanvullende pensioenen. Het zou dus gaan om een soort van vrije geïndividualiseerde groepsverzekering.

Ons standpunt

De Academische Raad Pensioenen heeft ernstige bedenkingen bij dergelijk plan. Het kan namelijk lijnrecht komen te staan tegenover een echte versterking van de tweede pijler op basis van een collectieve aanpak.

De schijnbare voordelen

Onze pensioenstructuur is gebaseerd op drie pijlers: de eerste pijler die valt onder de sociale zekerheid (het wettelijk pensioen) ; de tweede pijler gebaseerd op collectieve aanvullende systemen via een onderneming of een sector en ten slotte de derde pijler die gebaseerd is op het vrijwillige, individuele langetermijnsparen of verzekeren. De derde pijler wordt ondersteund onder bepaalde voorwaarden met fiscale voordelen (pensioensparen en individuele levensverzekering).

Wij herbevestigen de centrale plaats van de eerste pijler in ons pensioenbeleid. Dit is ten andere actueler dan ooit, aangezien deze als enige in staat is om het hoofd te bieden aan de uitdagingen van intra- en intergenerationele solidariteit. Niettemin vormen de ontwikkeling en de versterking van een tweede pijler een onmisbare bijkomende krachtlijn van het pensioenbeleid. Deze aanvullende pensioenen zijn geen vijand van de wettelijke pensioenen, maar laten daarentegen toe om de financiële en sociale houdbaarheid van het systeem te versterken. Door een beroep te doen op kapitalisatie zorgen de aanvullende pensioenen voor een spreiding van de risico's in vergelijking met de risico's verbonden aan het repartitiesysteem.

Als men overtuigd is van de voordelen van de combinatie van de drie pijlers, dan lijkt het vanzelfsprekend om te proberen om dit aan iedereen aan te bieden en om zo het systeem van de aanvullende pensioenen maximaal te veralgemenen. In dit verband heeft de wet betreffende de aanvullende pensioenenⁱⁱ in 2003 een nieuw kader ingevoerd die de tweede pijler promoot en een solide reglementaire basis geeft om de aangeslotenen en begunstigden beter te beschermen. Die wetgeving heeft inderdaad gezorgd voor een sensibilisering en heeft onder andere geleid tot meer sectorpensioenen. Maar er moeten nog aanzienlijke inspanningen worden geleverd als men zoveel mogelijk werknemers wil beschermen en als men voordelen wil aanbieden die niet louter symbolisch zijn.

Het initiatief om een facultatieve tweede pijler in het leven te roepen, op het niveau van het individu en niet langer op het niveau van de inrichter, situeert zich wellicht in dat kader van die lovenswaardige inspanning om het aanvullend systeem meer te veralgemenen zodat hun levensstandaard na hun pensioen verbetert.

Een ongeschikt instrument

Het lijkt misschien opportuun om verder te werken aan de veralgemening en de versterking van de tweede pijler in het kader van een globaal pensioenbeleid, maar het idee om daarvoor terug te grijpen naar een individualisering van het systeem, dat per definitie collectief is, vinden we ongeschikt, ja zelfs gevaarlijk:

a) **wat betreft het idee zelf:** de derde pijler van het pensioensysteem werd in het leven geroepen voor het zuiver individueel pensioensparen, met zijn fiscale coherentie en zijn werkingsregels. Waarom voorzien in een nieuwe “derde pijler” met andere regels? Hoe kan men het bestaan van een fiscale limiet voor het pensioensparen nog rechtvaardigen als er daarnaast een tweede individueel systeem bestaat waarmee die limiet door sommigen kan worden omzeild?

Men zou kunnen aanvoeren dat er voor de zelfstandigen wel een systeem van een vrij aanvullend pensioen bestaat en dat men voor de zelfstandige natuurlijke personen ook van plan is om een aanvullend pensioen van de tweede pijler in te voeren. Maar, voor de zelfstandigen is dit individueel systeem logisch en natuurlijkⁱⁱⁱ; het houdt verband met hun activiteiten. Deze individualisering is geenszins noodzakelijk voor de werknemers in loondienst.

b) **wat betreft de werking:** als dit systeem voorbehouden is voor de werknemers van ondernemingen die nog niet beschikken over een tweede pijler (wat de ratio legis van het geplande systeem lijkt te zijn), wat gaat er dan gebeuren als die ondernemingen beslissen om toch een echte tweede pijler op poten te zetten? Hoe zit het met de ondernemingen die wel zouden beschikken over een tweede pijler, maar dan van een lager niveau, en waarbij de werknemers niet het recht zouden hebben om vrijwillige stortingen te doen?

Als alle werknemers daarentegen in het systeem kunnen stappen, dan loopt men het risico dat de doelstelling, namelijk een uitbreiding van de tweede pijler naar een zo groot mogelijk aantal werknemers, niet meer wordt behaald en dat het systeem eerder wordt gebruikt om fiscale redenen door aangeslotenen die al goed worden beschermd door de bestaande pijlers.

c) **wat betreft de doelstelling:** de inrichters zouden deze feitelijke individualisering van de tweede pijler weleens kunnen gebruiken als excuus om geen echte collectieve tweede pijler op poten te hoeven zetten of zelfs om een bestaand systeem af te bouwen of te schrappen. Wat op het eerste zicht een versterking van de tweede pijler op korte termijn lijkt, zou in feite het tegenovergestelde zijn van de al vaak aangehaalde doelstellingen van de wet van 2003, namelijk de democratisering en de veralgemening van een pensioengedeelte in kapitalisatie.

Conclusie

In de moeilijke economische situatie waarin veel ondernemingen en sectoren zich bevinden, zijn de democratisering en de geleidelijke veralgemening van de tweede pijler wellicht een ingewikkeld en geleidelijk proces waarvoor nieuwe oplossingen welkom zouden zijn. Maar, de individualisering die men voor ogen heeft, riskeert andere resultaten te geven dan wat beoogd wordt en zorgt voor meer vragen dan antwoorden.

ⁱ Doc. 54 1428/009 – 30 oktober 2015 – Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

ⁱⁱ Wet betreffende de aanvullende pensioenen van 13 maart 2003 – Staatsblad van 15 mei 2003

ⁱⁱⁱ Ondanks het bestaan van collectieve groepen voor zelfstandigen, maar die enkel betrekking hebben op welbepaalde beroepen (notarissen, dokters...).